

La nova classe triomfadora

Francesc Serrano / Llicenciat en Història. Membre del Consell Nacional del PSC

Sembla inevitable que cada cert temps ens arribin des dels Estats Units neologismes que pretenen definir un sector sociològic important de la població americana, especialment de la seva joventut. Hem tingut beatniks, hippies, yuppies, yuppies, grunges, yettis, etc. Ara li toca la definició a la jove nova classe dirigent. Almenys aquesta és la pretensió de David Brooks, periodista ex-editor del The Wall Street Journal i col·laborador d'importants diaris i revistes com The New York Times o Newsweek, el qual ha publicat recentment un llibre de considerable impacte mediàtic¹ abordant la qüestió.

Amb ironia no exempta de sarcasme i amb un llenguatge clar i amè, allunyat de l'estil enfarfegador dels manuals de sociologia o management anglosaxó, Brooks ens va guiant, capítol rera capítol, en el procés de substitució de la fins ara elite dirigent americana anomenada WASP (Blanc, Anglo-saxó i Protestant, decididament conservadora, formada quasi exclusivament per homes i caracteritzada per la transmissió hereditària de la seva influència i poder), per la flor i nata dels triomfadors de l'era de la globalització i de la comunicació a començament del segle XXI: els BoBos.

Aquest acròstic, que recull els termes Bohemi i Burgès (bourgeois), tracta de gent que, guanyant diners com a burgesos amb activitats considerades fins avui més pròpies de bohemis, vol viure els valors radicals dels anys 60 i l'esperit de Woodstock. Dit així i vist des d'ací, pot semblar una ximpleria, però sapiguem que no estem davant d'una obra superficial. El llibre està carregat d'idees serioses respecte al futur nord-americà i, per extensió, a la de tot el planeta. Prova d'això és que ha estat editat en poc temps en gairebé tots els països desenvolupats. (Per cert: ja que Brooks es l'inventor del terme, el seu editor l'hauria d'haver advertit del sentit pejoratiu que aquest té en castellà).

Partint sempre de la vessant que presenta l'autor del llibre, els BoBos són una confluència de dos moviments anteriors, els hippies i els yuppies. El personatge paradigmàtic d'aquesta nova casta, descrit amb tota minuciositat per Brooks, és un brillant empresari o professional de currículum acadèmic immillorable, carregat de títols i màsters, que té cura de l'entorn, a qui li agrada vestir-se d'esport per assistir a actes socials amb aspecte de treballador manual, i que anirà sempre amb un cafè capuccino a la mà, perquè així donarà la sensació d'estar treballant en processos creatius les 24 hores del dia i, que sense rubor, vendrà, com ho fa Appel, productes tecnològics amb les icones de Jack Kerouac o Mahatma Gandhi. Ah!, se m'oblidava: totes les seves eleccions són caríssimes, perquè un BoBo no dona valor als diners; això sí, per ser un BoBo de veritat s'ha de guanyar més de 100.000 \$ a l'any (cosa que fan uns 10 milions de ianquis). Aleshores hom pot viure com un bohemí en un hangar de 300 m² i circular per les ciutats en un tot terreny, com si estigués vivint una aventura perillosa en les altes terres de l'Amazònia o en els solitaris deserts del Sàhara argelí.

Si la informalitat l'hereten del hippies, dels yuppies prenen, per un cantó, el culte al cos incorporant-hi la dietètica, el fitness, les cremes hidratants (naturals, això sí), i, per l'altre, l'esperit de treball i sacrifici per a l'obtenció de mitjans que els duguin a una posició econòmica i social dominant. El Bobo creu així que ha trobat la manera de ser autèntic, espontani i creatiu, i alhora disciplinat, industriós i pròsper. Treballa tantes hores com un yuppie, però es guareix l'estrès passant el cap de setmana al camp enlloc d'anar al psicoanalista.

Els BoBos tenen evidentment característiques pròpies, unes en l'àmbit laboral, com la confiança aparent en la bondat de les persones, fins al punt que, en les empreses on es desenvolupen millor (les tecnològiques) desapareix el terme departament per aplicar-hi el de «grup de treball»; a les oficines, els despatxos passen a la història, no hi ha secrets, i són habituals expressions del tipus «¡formem un equip!, ¡no us dirigeixo: us condueixo!, ¡tenim els mateixos objectius!, ¡sóc accessible i considerat!, ¡teniu llibertat d'horari!, ¡fem una pinya!». En l'àmbit personal, la funcionalitat, la racionalitat i la responsabilitat determinen el seu comportament: volen estar a gust amb ells mateixos i defugen les càrregues morals. No pretenen canviar el món, ja els hi està bé com està estructurat, solament propugnen petits canvis o modificacions que no el trastorni. Necessiten i prediquen la pau social. No tenen voluntat transformadora. Malgrat els seus suposats valors comunitaris, no s'oposen a una societat que no té Seguretat Social i que té un dèbil control sobre les armes individuals, la pena de mort o els suburbis en els que s'amunteguen milers de persones que treballen 80 hores a la setmana per un salari baix. En el seu afany integrador, en una mena de fusió dels contraris, incorporen conceptes socials tranquil·litzadors per molt antagònics que aquests siguin, i inventen terminologies ambivalents de cultura híbrida: conservadorisme compassiu, idealisme pràctic, compromís flexible, desenvolupament sostenible, gestió de l'alliberació, etc. Amb un llenguatge més proper a nosaltres diríem que volen ser «centristes» per naturalesa o, millor dit, per interès, com sempre ho ha fet la classe dirigent. I és que, com deia Adam Smith, «la propietat privada i l'egoisme porten al benestar públic per mitja de la mà invisible»; i la mà invisible que abans duia guants de ferro ara els porta de seda natural, no fos cas que provoqués una reacció al·lèrgica a la pell.

En la meua opinió, els Bobos estan fets per durar, i acabaran impregnant dels seus hàbits al conjunt de la societat. Ho faran en el sentit individualista del burgès de manual i no en el que, per exemple, proposava Max Stirner a L'Únic i la seva propietat, en definir positivament un egoista que empenyia el món, perquè per ser ell lliure necessitava de la llibertat dels altres. El BoBo es val per sí mateix, és autosuficient. Aquests nous rics de gran cultura i coneixements volen allunyar-se de l'ostentació de les elites poderoses anteriors, però també de la pobresa, i ho fan en el sentit que a mitjans dels setanta escrivia el dissident txec Max Abel en un deliciós llibret titulat *Fragments d'un discurs llibertari*: «(...) s'és pobre no solament perquè es treballa i es tenen escassos bens materials: s'és pobre a més a més en els gustos, en la manera de vestir, de moure's, d'expressar-se; s'és pobre en el saber i fins i tot en el propi cos i el seu estat de conservació relatiu».

Una de les característiques més rellevants del capitalisme actual és la d'utilitzar com un important recurs econòmic la producció d'imatges i d'informació. La imatge com a forma d'identificació, diferenciació i estimulació, i la informació com a eina de transformació. I ja deia (més o menys) el clàssic que l'estructura de la producció condiona la de la societat i per tant la del poder. Doncs bé, des de la maduresa de la

societat industrial transformada en una de serveis, han esdevingut noves formes de representació d'aquest poder. Estats Units, com a clar dominador de l'economia mundial, és l'encarregat de marcar aquest nou tempo, i en conseqüència el de totes les societats anomenades riques, que com sempre acabaran interpretant-lo. El llibre que justifica aquest article ens explica el retrat de la nova classe triomfadora. Els BoBos no son més que notes musicals que estan configurant la partitura d'aquesta societat neoliberal i globalitzadora.

No hi ha dubte, de totes maneres, de que els BoBos són un producte liberal, generat per la massificació i democratització universitària que es va iniciar als Estats Units en els moguts anys 60 i 70, i que ha arribat al seu zenit amb els fills del baby boom; però tampoc no hem de dubtar que són un grup social conservador que s'alinea amb el poder i no manifesta (com a grup) cap descontentament, per exemple, amb la retallada general d'impostos aprovat pel Senat a proposta de Bush i que beneficia especialment als sectors més adinerats de la societat americana, o l'abandó dels Estats Units del protocol de Kyoto. Els BoBos callen la boca i amb el seu bon grapat de dòlars compraran roba interior d'alguna fibra natural que sens dubte evitarà el rescalfament indegut del seu cultivat cos. Han rematat (si no estava ja prou mort) el radicalisme social i polític dels 60 i 70; si els seus pares no se'n van sortir, els fills han edulcorat i estan consumint definitivament la iconografia d'aquells anys mitificats.

Com deia, estan fets per durar, perquè acabaran traspasant el petit marge que separa l'elite ascendent en un moment històric de canvi productiu d'una classe dirigent plenament instal·lada; perquè, a l'igual que la burgesia clàssica, estan realitzant el seu aprenentatge del poder dirigint l'economia abans de dirigir la societat.

Amb el retard que ens caracteritza als perifèrics de l'imperi, aviat aquestes formes socials del nou conservadorisme ens arribaran massivament també aquí, perquè ja hi ha les condicions econòmiques i el material humà per desenvolupar-les. Però més important que el paper de les elites és la intervenció activa del major nombre possible de ciutadans en la presa de decisions que soscavi realment el predomini de les classes altes.

1 BoBos en el paraiso, ni hippies ni yuppies: un retrato de la nueva clase triunfadora. David Brooks, Grijalbo, Barcelona. 2001.